

Občanství EU

301 – 2024

PrF MU Brno

prof. JUDr. Vladimír Týč, CSc.

Terminologie

- Členský stát: **státní příslušnost** = státní občanství (nationality)
- EU: **občanství** (citizenship)

Národnost: v češtině = něco jiného (původ, jazyk –
národnostní menšina)

- příklad: český občan polské národnosti

Zavedení občanství EU (Maastricht – 1992/1993)

- Článek 20 SFEU
- **1. Zavádí se občanství Unie. Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie.** Občanství Unie **doplňuje** občanství členského státu, nenahrazuje je. (V čem je doplňuje ??)
- TEDY PLATÍ:
- Příslušník (občan) členského státu = občan Unie
- Občan Unie = příslušník (občan) některého členského státu
- Všichni občané členských států jsou občany EU. Neexistuje občan členského státu, který by nebyl občanem Unie. Všichni občané Unie jsou občany některého členského státu. Nemůže existovat občan Unie, který by nebyl občanem členského státu. **Množina občanů členských států je identická s množinou občanů EU.**
- JE TĚDY VĚCNÝ (OBSAHOVÝ) ROZDÍL MEZI OBČANEM ČLENSKÉHO STÁTU A OBČANEM UNIE (A NAOPAK) ?? NEBO JE OBČANSTVÍ UNIE JEN POLITICKÝM POJMEM ?

Občanky a občané členských států EU

Občanky a občané EU

Místo: Tatranská magistrála, Vysoké Tatry, Slovenská republika, EU

Práva občanů EU

Obsah občanství EU: Občané Unie mají práva a povinnosti stanovené Smlouvami. Mají **mimo jiné:**

(toto je jen p ř e h l e d - dále rozvedeno)

- a) právo svobodně se **pohybovat a pobývat** na území členských států;
- b) právo **volit a být volen** ve volbách do Evropského parlamentu a v obecních volbách podle státu **bydliště** (**nikoli podle státu národního občanství**);
- c) právo na diplomatickou a **konzulární ochranu**;
(tato práva (a – c) garantují členské státy, nikoli EU)
- d) **politická práva vůči orgánům EU. (garantuje EU)**
- MEZE PRÁV: Tato práva se vykonávají **za podmínek a v mezích** stanovených Smlouvami a opatřeními přijatými na jejich základě (např. směrnice).
- **Žádné povinnosti občané EU nemají (zatím).**

Volební právo občana EU (aktivní i pasivní)

- Článek 22 SFEU
- Každý **občan** Unie mající bydliště v členském státě, jehož není státním **příslušníkem**, má právo volit a být volen **(1) do Evropského parlamentu a (2) v obecních volbách v členském státě, v němž má bydliště**, za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu.
- **ČR: ten, kdo v den voleb v obci, městě nebo hl. m. Praze** má povolení k trvalému pobytu nebo potvrzení o přechodném pobytu / osvědčení o registraci). **Musí být zapsán do dodatku seznamu voličů.**
- ***Volby do EP: Unijní úprava neexistuje.*** ČR: stejné podmínky jako pro obecní volby. Volí se místní kandidáti na europoslance.
- Jiných národních voleb se občané jiných států EU účastnit nemohou.

Konzulární ochrana

- Článek 23
- Každý občan Unie má na území třetí země, kde členský stát, jehož je občan státním příslušníkem, **nemá své zastoupení**, právo na diplomatickou nebo konzulární ochranu kterýmkoli členským státem za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu.
- Diplomatická ochrana: stát přebírá nárok jednotlivce vůči jinému státu
- Konzulární ochrana: běžné situace (např. ztráta cestovních dokladů)

Politická práva občanů EU

- Článek 24
- **Občanská iniciativa** k předložení legislativního návrhu Komisí – nejméně 1 mil. žadatelů ze 7 zemí. Minimálně využíváno, bezvýznamné.
- Každý občan Unie má **petiční právo** k Evropskému parlamentu (čl. 227), **a to ve věci, která spadá do oblasti činností Unie a která se ho přímo dotýká.**
- Každý občan Unie se může obracet na **veřejného ochránce práv** ustanoveného podle čl. 228. **Stížnosti se musí týkat případů nesprávného úředního postupu orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie.**
- Každý občan Unie se může **písemně obracet v jednom z jazyků** EU (úřední jazyky EU – 24) na každý z hlavních orgánů a má právo obdržet **odpověď ve stejném jazyce.**

Zákaz diskriminace v právu EU

(1) podle státní příslušnosti

(národního občanství)

(2) podle ostatních kritérií (čl. 19 SFEU)

• Článek 19 SFEU

• 1. ... Rada může ... jednomyslně přijmout vhodná opatření k boji proti diskriminaci na základě

- *pohlaví,*
- *rasy nebo etnického původu,*
- *náboženského vyznání nebo přesvědčení,*
- *zdravotního postižení, věku nebo*
- *sexuální orientace.*

Zákaz diskriminace podle státní příslušnosti

- státní příslušnost = státní občanství (**nationality, nationalité**)
unijní občanství = **citizenship, citoyenneté**
- **rozsah zákazu diskriminace:** „v rámci použití Smluv”
= **v oblastech náležejících do pravomoci EU**

Občan členského státu a zároveň občan EU

Závěr: Proč je tedy unijní občanství tak žádoucím a nezpochybnitelným pojmem?

- Práva a povinnosti státních občanů a občanů Unie ***nejsou v praxi identická***.
- Unijní občanství se uplatňuje tam, kde se jedná o ***politická práva občana na unijní úrovni***.
- ***žádné povinnosti*** z titulu občanství Unie
- **Naproti tomu práva nebo povinnosti státního občana vnitrostátní povahy vůbec do sféry zájmu unijního občanství nespádají** (např. branná povinnost)
- K zavedení pojmu **občanství Unie** vedly ***politické důvody*** (vytváření politické unie, vytváření evropské identity).
- Nezodpovězená otázka: zatímco státní občanství je právním vztahem mezi občanem a státem, je také unijní občanství skutečně právním vztahem mezi občanem a Unií? Nebo je to jen vztah neprávní, politický?

Závěr - povaha občanství Unie

- občanství EU není a nemůže být skutečným občanstvím, které je vztahem mezi osobou (občanem) a jeho státem
- občanství EU není přímým vztahem občan – EU (vztah je zprostředkován přes členské státy)
- EU není státem
- obyvatelstvo EU je heterogenní, není to jednotný „evropský démos“ (lid, národ)